

**Сребърната икономика като педагогически контекст за прилагане
на иновативни методи в обучението по икономически дисциплини⁷**
Румяна Златева

**The Silver Economy as a Pedagogical Context
for Implementing Innovative Methods in Economic Education**
Rumyana Zlateva

Abstract:

In the context of global demographic transformations and the progressive aging of the population, the concept of the Silver Economy occupies a central place in contemporary socio-economic discourse. The potential of this sector is analyzed as a specific thematic and pedagogical framework for the implementation of innovative educational technologies in the teaching of economic disciplines. The focus is placed on the application of active didactic methods – problem-based learning, the case method, design thinking and simulation modeling – which facilitate a deeper mastery of economic categories through the analysis of real-world processes driven by demographic shifts. The paper argues that integrating the issues of the Silver Economy into the learning process enhances the practical applicability of knowledge, stimulates critical thinking, and supports the development of interdisciplinary competencies in learners. In conclusion, methodological guidelines for updating curriculum content are derived, and perspectives for future applied research in the field are outlined.

Keywords: Silver economy, innovative teaching methods, economic education, population ageing, interdisciplinary competences

For contacts: Associate Professor, Dr. Habil Rumyana Zlateva, Konstantin Preslavsky University of Shumen, r.zlateva@shu.bg

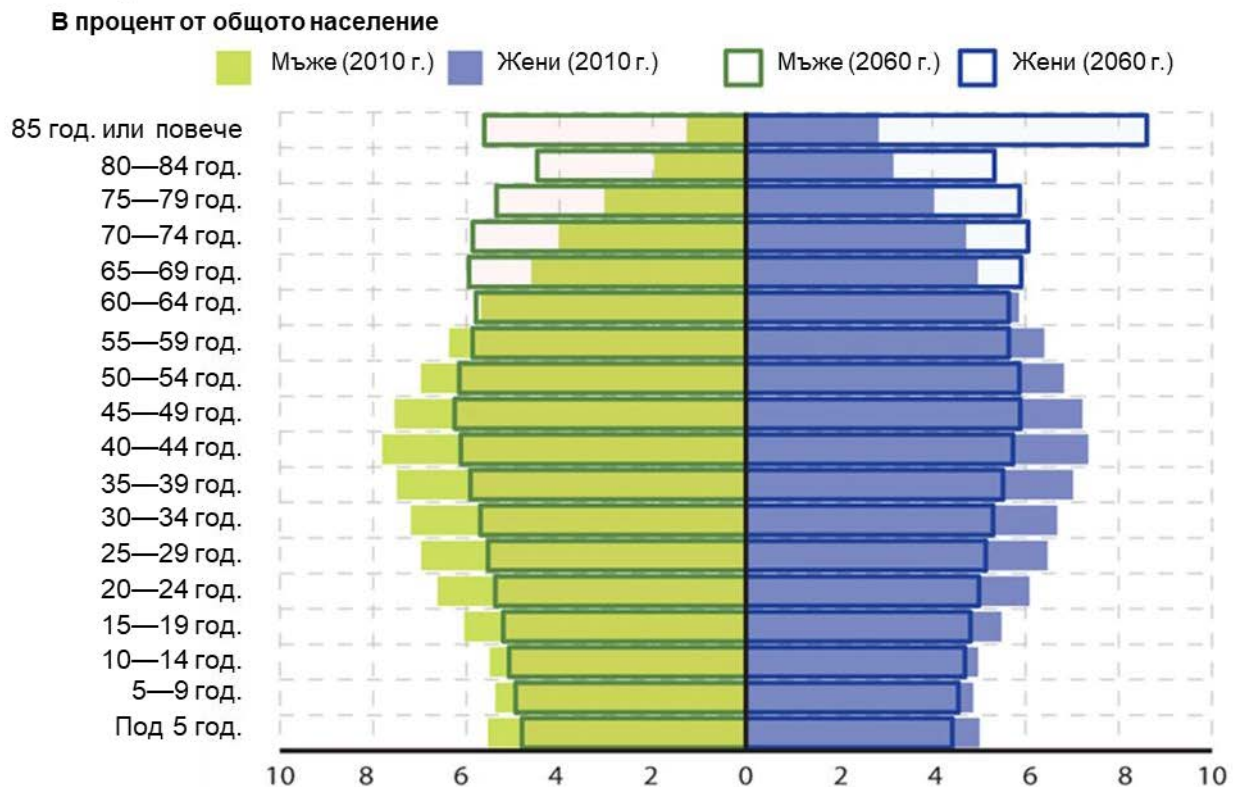
ВЪВЕДЕНИЕ

През последните две десетилетия глобалната икономическа архитектура е подложена на сериозен натиск от страна на демографските промени. Докато в миналото застаряването на населението се разглеждаше предимно като „фискална тежест“ и риск за устойчивостта на публичните финанси, съвременната научна парадигма пренасочва фокуса към т.нар. „сребърна икономика“ (Silver Economy). Тя обхваща всички икономически дейности, продукти и услуги, насочени към нуждите на хората над 50-годишна възраст. Според данни на Oxford Economics, ако „сребърният“ сегмент в ЕС беше самостоятелна икономика, той би бил третата по големина в света след САЩ и Китай [1]. Сребърната икономика не е просто сектор, а всеобхватна система от производства, услуги и потребителско поведение, свързана със специфичните нужди на хората над 50 години. Това налага необходимостта икономическото образование да адаптира своите педагогически подходи, за да подготви специалисти, способни да управляват този нов тип ресурси и пазарни ниши. За висшето образование по икономика това явление изисква парадигмална промяна. Обучението вече не може да се ограничава до класически модели на потребление и производство, а трябва да интегрира динамиката на „дълголетието“ като ключов пазарен фактор. За да се

---

⁷Статията е частично финансирана по проект „Математически модели в управлението, застраховането и финансите, икономическа реалност и обучение“ с вх. №РД-08-118/06.02.2025г., финансиран от НИХТД на Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“.

разбере мащабът на необходимостта от адаптация на образованието, е критично да се визуализира демографският натиск.

Фигура 1. Демографска трансформация на ЕС-27 (2010–2060 г.). – Източник: Евростат (кодове на данните: demo_rjangroup, proj_10c2150p) [2].

Сравнение на възрастовата структура на населението в ЕС-27 (2010г. срещу прогноза за 2060г.) показва ясното свиване на основата на пирамидата (младо население) и разширяването на върха (население над 65 и 80+ години). Този визуален контраст показва, че бъдещите икономисти ще оперират в пазар, доминиран от по-възрастни потребители, което прави изучаването на сребърната икономика наложително.

С оглед на гореизложеното, може да се твърди, че сребърната икономика не е просто подсектор, а сложна мултидисциплинарна екосистема. Според нас, за да се превърне в качествен педагогически контекст, тя трябва да бъде дефинирана през четири основни измерения, които служат за база на учебните модули:

- потребителско измерение: промяна в структурата на потреблението и търсене на персонализирани услуги;
- технологично измерение (Gerontechnology): ролята на цифровизацията и ИИ в подпомагането на независимия живот;
- трудов пазар: Управление на възрастта (Age Management) и трансформация на концепцията за пенсиониране;
- финансово измерение: управление на активите на „третата възраст“ и дългосрочно планиране.

Считаме, че с интегрирането на тези измерения в обучението се позволява на студентите да излязат от абстрактните модели и да работят с мултидисциплинарни обекти.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Традиционното лекционно обучение се оказва недостатъчно за обяснение на динамичните процеси в сребърната икономика. Новите форми на преподаване в икономическите дисциплини успешно трансформират теоретичните знания в практически способности. Благодарение на тях бъдещите специалисти усвояват механизмите за вземане на аргументирани финансови решения и за критичен разбор на икономическите процеси [3]. В настоящата разработка се предлага прилагането на конструктивисткия подход, при който знанието се изгражда чрез активна дейност. Това изисква контекстуализирането на следните иновативни методи за активно обучение:

– Проблемно-базирано обучение (PBL)

При него студентите работят върху неструктурирани реални проблеми. Например, задача, изискваща анализиране на устойчивостта на пенсионната система в държава с коефициент на възрастова зависимост над 35%, налага синтезиране на знания по публични финанси и демография. В контекста на този вид обучение преподавателят не подава готови решения, а поставя „проблем“. В рамките на учебната дисциплина „Макроикономика“, проблемът може да се формулира така: „Изследвайте дългосрочната стабилност на пенсионния модел в условия на демографски натиск (коефициент на възрастова зависимост над 35%) и формулирайте стратегии за реформи чрез активизиране потенциала на сребърната икономика.“

При това студентите трябва самостоятелно да изследват статистически данни, да анализират чужд опит и да предложат икономически обосновани решения. Освен всичко друго с това се стимулира развитието на „меки умения“ като екипна работа и адаптивност.

– Казусен метод (Case Studies)

Използването на реални бизнес казуси от компании в сектора на сребърната икономика помага за разбиране на рисковете и възможностите. В съответствие с традициите на Харвардската бизнес школа и трудовете на Кристофър Кристенсен [4], казусният метод се дефинира като най-ефективен тогава, когато поставя обучаемите в ситуация на когнитивен дисонанс чрез анализ на реални пазарни аномалии, изискващи дълбоко критическо мислене. Казусите в сребърната икономика са изключително подходящи за учебни дисциплини като „Маркетинг“ и „Мениджмънт“. Например казус, изискващ анализ на стратегията на компания за споделено живеене (Co-housing) за възрастни, налага от студентите да се анализира бизнес модела, източниците на приходи и социалния ефект. За дискуссионен елемент може да оформи сблъсъкът между икономическата ефективност (печалбата) и социалната етика (достъпността на услугите).

– Дизайн мислене (Design Thinking)

С този метод се позволява на студентите да преминават през етапите на емпатия и прототипиране на иновативни продукти за възрастни хора, като например финтех приложения с адаптиран интерфейс. Може да се твърди, че все още сребърната икономика е „необработено поле“ за иновации. Чрез метода на дизайн мисленето се преминава през етапите на емпатия (разбиране на нуждите на възрастните), дефиниране, генериране на креативни решения и

прототипиране. Например, създаване на концепция за финтех приложение, предназначено за дигитално несигурни потребители от третата възраст.

– Симулация

Идеята е, да се покаже конкретен, реалистичен симулационен казус, който студентите трябва да разрешат. Примерът за симулационен проект, може да е „Община Средец: 2040“. Студентите се разделят на екипи. Те получават задача да моделират икономиката на община с намаляващо и застаряващо население. Входните данни са: намаляване на работната сила с 1% годишно и увеличаване на разходите за социална подкрепа с 2%. Поставя се симулационна цел за проектиране на „сребърни иновации“ за постигане на балансиран бюджет. Екипите се насочват към проектни идеи свързани с:

- разработване на платформа за микро-застраховане и управление на активи за пенсионери, генерираща нови приходи (екип „Капитал“);
- превръщане на неизползвани училищни сгради в Co-housing центрове за възрастни (социално предприемачество) (екип „Пространство“);
- въвеждане на телемедицина за намаляване на разходите за здравен транспорт (екип „Интелект“).

В резултат на симулацията от екипите се защитават проекти, показвайки, че иновациите в сребърната икономика могат да неутрализират фискалните рискове и да генерират растеж.

Обучението по икономика в контекста на сребърната икономика неизбежно става интердисциплинарно. С настоящата разработка се аргументира, че икономистът на бъдещето трябва да притежава познания в области като:

- психология на застаряването: за разбиране на потребителското поведение;
- биоетика: за вземане на решения в здравния мениджмънт;
- урбанистика: за планиране на „сребърни градове“.

С внедряването на иновативни методи се позволява на студентите да анализират не само демографията, но и нейното пряко икономическо отражение върху специфични сектори.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Внедряването на гореописаните методи, въпреки ползите, се среща с предизвикателства като:

- информационна динамика: статистическите данни се променят бързо, което изисква постоянно актуализиране на материалите;
- преподавателска резистентност: нужда от преквалификация на преподавателите за работа с дигитални инструменти за симулация;
- оценяване: преминаване от тестово изпитване към портфолио и оценка на проекти.

Насоките включват използване на гост-лектори от „сребърния“ бизнес сектор и внедряване на Service-Learning (учене чрез служба), където студентите помагат на възрастни хора при управление на личните им финанси, получавайки практически опит. Данните не оставят съмнение: преминаването към неконвенционални модели е ключово за по-добър успех и позитивна среда. И все

пак, преподаването не е просто прилагане на шаблони, а активното обучение не е автоматичен отговор на всеки педагогически проблем [5].

Вместо прогнозен анализ за резултатите от такова обучение след 5–10 години, визията ни оживява в едно въображаемо интервю с възпитаника на утрешния ден – Мария (26 г.), бивш студент по икономика и настоящ мениджър по иновациите в голям пенсионен фонд. На въпроса кой е най-ценният урок от следването, който прилага в бизнеса днес, тя отговаря: „Най-полезното за мен беше практическата работа по казуса за „95-годишното дълголетие“. Докато проектирахме устойчивостта на един фонд, разбрах, че в основата на всяка иновация във финансите всъщност стоят демографските процеси. Университетът ни научи да анализираме не само данните, но и начина на живот на хората зад тях. Сега, в работата си по нови модели за социално обитаване, разчитам изцяло на дизайн мисленето – подход, който следването превърна от абстрактно понятие в мой основен инструмент.“

В крайна сметка, сребърната икономика не е просто пазарна ниша, а мощна педагогическа платформа. Интегрирането ѝ в икономическите дисциплини чрез иновативни методи позволява на висшето образование да изпълни своята мисия – да подготвя мислещи, социално отговорни и пазарно ориентирани специалисти. Демографската промяна трябва да се разглежда като новия контекст, в който икономическото знание намира своето най-хуманно и иновативно приложение.

ЛИТЕРАТУРА

1. European Commission, Directorate-General for Communications Networks, Content and Technology. (2018). The silver economy: Final report. Publications Office: Available from: <https://data.europa.eu/doi/10.2759/685036> [viewed 2026-02-04].

2. EUROSTAT, 2026. Population datasets (demo_pjangroup; proj_23np). Online. Available from: <https://ec.europa.eu/eurostat/> [viewed 2026-07-07].

3. Caruana, S (2025). Teaching economics to the next generation: Innovative pedagogical approaches. *Journal of Economics and Economic Education Research*, 26(1), 1-3: Available from: <https://www.abacademies.org/articles/teaching-economics-to-the-next-generation-innovative-pedagogical-approaches-17479.html> [viewed 2026-04-04].

4. Christensen, C. R. (1987). *Teaching and the Case Method*. Harvard Business School Press.

5. Prince, M. (2004). Does Active Learning Work? A Review of the Research. *Journal of Engineering Education*, 93, 223-231. Available from: <http://dx.doi.org/10.1002/j.2168-9830.2004.tb00809.x> [viewed 2026-04-04].